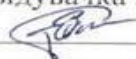

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ БІОЛОГІЇ, ГЕОГРАФІЇ І ЕКОЛОГІЇ
КАФЕДРА БІОЛОГІЇ ЛЮДИНИ ТА ІМУНОЛОГІЇ

ЗАТВЕРДЖЕНО
на засіданні кафедри біології людини та
імунології
протокол № 1 від 21 серпня 2020 р.
завідувачка кафедри
 Олена ГАСІЮК

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ/ОСВІТНЬОЇ КОМПОНЕНТИ
СТРАТЕГІЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Освітньо-професійна програма «Середня освіта (Біологія та здоров'я людини)»
Спеціальність: 014 Середня освіта (Біологія та здоров'я людини)
Галузь знань: 01 Освіта / Педагогіка

Херсон 2020

Назва навчальної дисципліни/освітньої компоненти	Стратегія сталого розвитку
Викладач	Доцент Лановенко Олена Геннадіївна
Посилання на сайт	KSU Online
Контактний тел.	(+38) 095 00 26 889
E-mail викладача	lanovenko2708@gmail.com
Графік консультацій	Консультації проводяться в день проведення лекцій/практичних занять (за попередньою домовленістю): вул. Університетська,27, ауд. 711, а також у он-лайн режимі в системі Moodle (час консультацій попередньо узгоджується через електронну пошту викладача).

1. Анотація курсу

Курс "Стратегія сталого розвитку" є нормативною навчальною дисципліною з циклу професійної та практичної підготовки зі спеціальності **014 Середня освіта (Біологія та здоров'я людини)**, котра викладається упродовж першого семестру обсягом 3 кредити за Європейською Кредитно-Трансферною Системою (ECTS).

2. Мета та завдання курсу

Мета курсу — формування базових знань із проблем взаємодії людства з навколишнім природним середовищем в контексті досягнення принципів і стратегій сталого розвитку, необхідних для прийняття рішень у подальшій професійній діяльності.

Завдання курсу:

теоретичні:

- засвоїти основні поняття, концепцію та шляхи реалізації сталого розвитку;
- визначати екологічні проблеми і взаємозв'язок із загальними проблемами розвитку суспільства;
- характеризувати умови і механізми забезпечення сталого розвитку країн;
- усвідомлювати екологічні наслідки поглиблення глобальних проблем на планеті;
- визначати основні засади світової стратегії освіти і моделі освіти для сталого розвитку;

- сприяти формуванню компетенцій студентів в області енерго- і ресурсозбереження, збереження біологічного різноманіття та природно-культурної спадщини;

- оволодіти знаннями, необхідними в області моніторингових досліджень навколишнього середовища;

практичні:

- реалізовувати концепції і напрями сталого розвитку на регіональному і локальному рівнях;

- застосовувати отримані знання для аналізу екологічних наслідків глобальних проблем людства;

- застосовувати принципи і концепції сталого розвитку у виробничій і соціально-культурній діяльності;

- прогнозувати наслідки результатів антропогенної діяльності, проводити інтегральну екологічну оцінку для визначення загальної екологічної ситуації;

- впроваджувати в практику екологічної освітньої діяльності педагогічні інновації;

- організовувати екологічну освітню діяльність на засадах педагогіки мотивації і натхнення на дії (емпауерменту);

- формувати звички соціально відповідальної поведінки у повсякденному житті для збереження довкілля загалом й адаптації до умов проживання на певній території зокрема;

- проводити різні форми дискусій і диспутів у рамках екологічної освітньої діяльності для різних груп населення.

3. Програмні компетентності та результати навчання

Загальні та фахові компетентності, що формуються під час навчання:

ЗК 1. Здатність до використання знань та умінь, набутих у процесі вивчення предмету, у відносинах з контрагентами та під час обробки іншомовних джерел інформації.

ЗК 2. Здатність орієнтуватися в інформаційному просторі, здійснювати пошук і критично оцінювати інформацію, оперувати нею у професійній діяльності, у т.ч. результатами власних досліджень для використання у галузі освіти;

ЗК 3. Здатність до формування світогляду, розвитку людського буття, суспільства і природи, духовної культури.

ЗК 4. Вміння виявляти, ставити, вирішувати проблеми та приймати обґрунтовані рішення в професійній діяльності.

ЗК 7. Здатність до колективних дій та організації взаємодії в колективі; роботі в команді.

ЗК 9. Здатність працювати самостійно, автономно діяти з позиції соціальної відповідальності, займати активну життєву позицію та розвивати лідерські якості.

ЗК 10. Здатність до використання знань та умінь з основ здоров'я і здійснення профілактичних заходів щодо його збереження у дітей.

Програмні результати навчання:

ПРН 4. Оперувати базовими категоріями та поняттями спеціальності.

ПРН 6. Застосовувати міжнародні й національні стандарти та досвід у професійній діяльності.

ПРН 9. Ефективно працювати автономно та у команді.

ПРН 13. Пояснювати будову та основні функціональні особливості систем підтримання життєдіяльності організмів, їх відтворення та розвитку; розуміти сучасну систему живої природи.

ПРН 14. Розуміти особливості будови й функцій організму людини, основи здорового способу життя, засоби оцінки рівня здоров'я людини та його складових; застосовувати здоров'язбережувальні технології у професійній діяльності.

ПРН 15. Пояснювати роль біологічних систем різного рівня організації у житті суспільства, їх використання, охорону, відтворення; використовувати ці знання для формування екологічної культури учнів.

ПРН 20. Розуміти і пояснювати стратегію сталого розвитку з позицій системи «суспільство-біосфера», формувати на основі цих знань екологічну культуру учнів.

ПРН 22. Застосовувати базові знання з основ здоров'я з метою розкриття норм і адаптацій людини до різноманітних чинників довкілля, пояснювати гігієнічні основи раціонального харчування і занять руховою активністю; організовувати власну інклюзивну педагогічну діяльність з урахування таких знань.

4. Обсяг курсу на поточний навчальний рік

Програма розрахована на вивчення курсу в першому семестрі, який завершується екзаменом.

Кількість кредитів/годин	Лекції (год.)	Практичні заняття (год.)	Самостійна робота (год.)
3/90	16	14	60

5. Ознаки курсу

Рік викладання	Семестр	Спеціальність	Курс (рік навчання)	Обов'язкова/вибіркова компонента
2020-2021	1-ий	014 Середня освіта (Біологія та здоров'я людини)	1-ий	Обов'язкова

6. Технічне та програмне забезпечення/ обладнання

Персональний комп'ютер, комп'ютерні програми, проектор. Презентації, лекції, колаборативне навчання (форми – групові проекти, спільні розробки), дискусія. Бесіди з обговорення проблем, роботи в малих групах, дискусійні семінари. Теми, завдання представлені в Робочій програмі дисципліни. Консультації. Організація самостійної роботи, самоконтроль.

7. Політика курсу

Під час вивчення дисципліни ”Стратегія сталого розвитку” слід дотримуватися наступних правил:

1. Не запізнюватися на заняття.
2. Дотримуватися техніки безпеки.
3. Відвідування занять є обов'язковим. Якщо з будь-якої причини студент не відвідує заняття, він нестиме відповідальність за незасвоений навчальний матеріал.
4. Завчасно ознайомитися з темою практичної роботи.
5. Пропущені заняття слід відпрацювати у встановлений викладачем час.
6. Роботи здобувачів є виключно оригінальними дослідженнями чи міркуваннями. Будь-яке списування або плагіат (використання, копіювання підготовлених завдань або розв'язаних задач іншими студентами) каратиметься ануляцією зароблених балів.

8. Схема курсу

Тиждень, дата, години (вказується відповідно до розкладу навчальних занять)	Тема, план	Форма навчального заняття, кількість годин (аудиторної і самостійної роботи)	Список джерел (за нумерацією розділу 11)	Завдання	Максимальна кількість балів
Змістовий модуль 1. Теоретичні основи сталого розвитку					
1 тиждень	Тема 1. Формування концепції сталого розвитку суспільства <i>Історія формування концепції про сталий розвиток. Складові стійкого</i>	Лекція – 2 год. Практичне заняття - 2 год. Самостійна робота – 6 год.	[1,7, 10, 12, 21]	Кризи в історії цивілізації (таблиця). Характеристика сучасної екологічної кризи та її складові (презентація). Еволюція суспільства і природи (реферат)	5 1,25

	<i>розвитку суспільства. Використання сучасних технологій.</i>				
2 тиждень	Тема 2. Визначення і сутність стратегії сталого розвитку <i>Поняття про сталий розвиток суспільства, що самопідтримується. Завдання і головні принципи переходу до сталого розвитку. Індикатори та індекси сталого розвитку. Екологічно орієнтована економіка як складова сталого розвитку.</i>	Лекція – 2 год. Практичне заняття - 2 год. Самостійна робота – 6 год.	[1,3, 4, 7, 8, 10]	Концепція та стратегія сталого розвитку (доповідь). Кіотський протокол та виконання його положень задля сталого розвитку економіки країни (реферат). Замкнуті цикли виробництва. Безвідходні технології (презентація, робота в малих групах).	5 1,25
3 тиждень	Тема 3. Альтернативні стратегії розвитку людства <i>Теорія біотичної регуляції і стабілізації довкілля. Спроби створення штучної біосфери (Біос-3, Біосфера-II, Lunar Palace 1, проект Венера). Концепція коеволюції М.М. Моїсеєва. Екологічний розвиток</i>	Лекція – 2 год. Самостійна робота – 8 год.	[1,12,16, 17, 24, 28]	Ноосфера та шляхи розвитку людства (доповідь). Екологізація виробництва та її напрямки (реферат). «Еко-соціальна ринкова економіка» (презентація)	6,25
4 тиждень	Тема 4. Екологічний слід як індикатор сталого розвитку суспільства та метод оцінки рівня впливу на довкілля <i>Біологічна ємність Землі, біологічна продуктивність територій. Екологічний слід продуктів харчування, житла, транспорту, товарів і послуг, слід споживання енергії, поводження з відходами.</i>	Лекція – 2 год. Практичне заняття - 2 год. Самостійна робота – 6 год.	[1, 3, 7, 11, 12, 18, 21, 29, 32]	Величина екологічного сліду різних країн (робота в малих групах). Зменшення екологічного сліду - крок на шляху до сталого розвитку (презентація). Спосіб життя, система цінностей, реальність. Реструктуризація потреб людини (реферат). Напрямок зменшення екологічного сліду (презентація)	5 1,25
Змістовий модуль 2. Соціально-економічні принципи забезпечення сталого розвитку суспільства.					
Світова стратегія освіти для сталого розвитку					
5 тиждень	Тема 5. Принципи забезпечення	Лекція – 2 год.	[1,4, 5,8,	Міжнародні документи щодо сталого розвитку країн. Головні	

	сталого розвитку суспільства <i>Загальні принципи сталого розвитку суспільства. Принципи "природного капіталізму" Поля Хокена. Принципи "зеленої економіки" Лестера Брауна. Принципи "синьої економіки" Гюнтера Паулі. Принципи екологічних цілей та екологічної мотивації. Фактори ризику при переході до сталого розвитку. Шляхи розв'язання проблем переходу до сталого розвитку.</i>	Практичне заняття - 2 год. Самостійна робота – 8 год.	11, 18, 19, 24, 25]	матеріали Конференцій ООН (реферат). Особливості Стратегій Сталого розвитку країн Євросоюзу (доповідь). Декларація і Глобальні Цілі сталого розвитку до 2030 року (робота в малих групах). Розробка національних стратегій сталого розвитку в окремих країнах (реферат)	5 1,25
6 тиждень	Тема 6. Моніторинг та індикатори сталого розвитку <i>Завдання моніторингу процесу переходу до сталого розвитку. Сутність і види моніторингу сталого розвитку. Загальна методологія розрахунку індикаторів сталого розвитку. Характеристика екологічних індикаторів сталого розвитку. Основні економічні та соціальні індикатори та індикатори довкілля.</i>	Лекція – 2 год. Практичне заняття - 2 год. Самостійна робота – 8 год.	[1,3,4, 6, 8, 17]	Приклади комплексних індикаторів сталого розвитку (робота в малих групах). Добір, встановлення і аналіз отриманих даних та індикаторів (проектна діяльність студентів). Аналіз місцевого розвитку за допомогою індикаторів (презентація).	5 1,25
7 тиждень	Тема 7. Перехід України до сталого розвитку <i>Особливості екологічної політики України в контексті сталого розвитку суспільства. Умови забезпечення сталого розвитку населених пунктів. Головні аспекти переходу до сталого розвитку українського суспільства.</i>	Лекція – 2 год. Практичне заняття - 2 год. Самостійна робота – 10 год.	[1, 6, 13, 21, 23, 26, 32]	Адаптація Глобальних цілей сталого розвитку до умов України (доповідь). Відображення питань сталого розвитку у законодавстві України (реферат). Національна стратегія сталого розвитку України на період до 2030 року її особливості, етапи реалізації (презентація).	5 1,25

	<i>Міжнародна діяльність України в галузі охорони навколишнього середовища та сталого розвитку.</i>				
8 тиждень	<p>Тема 8. Особливості концепції освіти для сталого розвитку</p> <p><i>Поняття про екологічну культуру, екологічну свідомість, екологічне мислення, екологічний реалізм, екологічну освіту, екологічне виховання. Мета і принципи екологічної освіти. Мета і принципи екологічного виховання.</i></p> <p><i>Основні засади та концепція світової стратегії освіти для сталого розвитку.</i></p> <p><i>Моделі освіти для сталого розвитку.</i></p> <p><i>Принципи, форми і методи організації освітньої діяльності на засадах педагогіки емпайерменту.</i></p>	<p>Лекція – 2 год.</p> <p>Практичне заняття - 2 год.</p> <p>Самостійна робота – 8 год.</p>	[1, 2, 9, 14, 15, 20, 27, 30, 31]	<p>Приклади міжнародної співпраці в галузі освіти для сталого розвитку (презентація).</p> <p>Екологічна етика як невід’ємна складова сталого розвитку суспільства (доповідь). Основні принципи екологічної етики (доповідь). Особливості формування концепції шкільної екологічної освіти (реферат).</p> <p>Принципи освіти для сталого розвитку (доповідь).</p> <p>Впровадження Стратегії ЄЕК ООН освіти для сталого розвитку суспільства (реферат).</p>	5 1,25

9. Форма (метод) контрольного заходу та вимоги до оцінювання програмних результатів навчання:

- **Методи поточного контролю:** індивідуальне опитування, фронтальне опитування, співбесіда, звіт, реферат. Оцінювання знань студентів на основі даних поточного контролю відбувається: а) способом перевірки систематичності та активності роботи студента над вивченням програмного матеріалу дисципліни протягом семестру; б) способом виконання завдань самостійної роботи студента (СРС).

9.1. Модуль 1. Теоретичні основи сталого розвитку - 30 балів (25 балів – поточна навчальна діяльність, 5 балів – СРС).

Форма контрольного заходу – письмова контрольна робота (максимум 5 балів).

9.2. Модуль 2. Соціально-економічні аспекти сталого розвитку. Особливості концепції освіти для сталого розвитку -

30 балів (25 балів – поточна навчальна діяльність, 5 балів – СРС). *Форма контрольного заходу – письмова контрольна робота*

(максимум 5 балів). Усі бали, отримані студентом протягом семестру за систематичність та активність роботи над вивченням програмного матеріалу дисципліни, підсумовуються викладачем (загальна кількість не може перевищувати 60 балів).

9.3. Критерії оцінювання за підсумковою формою контролю. Форма проведення екзамену – письмово-усна. Види завдань – запитання з відкритими відповідями. Загальна підсумкова оцінка з навчальної дисципліни виводиться із суми балів за поточну успішність (не більше 60 балів) та за екзамен (максимум 40 балів).

Поточне і модульне оцінювання (бали)										СРС	Екзамен	Сума
Змістовий модуль 1					Змістовий модуль 2							
Оцінка МК – 25					Оцінка МК – 25							
T1	T2	T3	T4	МКР1	T5	T6	T7	T8	МКР2			
5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	10	40	100

T1, T2 ...T8 – теми змістових модулів (наведена максимально можлива кількість балів за кожен з тем); МК – модульний контроль; МКР – модульна контрольна робота; СРС – самостійна робота студента.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна література:

1. Боголюбов В.М. Стратегія сталого розвитку: Підручник / В.М.Боголюбов, М.О. Клименко, Мельник Л.Г., О.О. Ракоїд. За редакцією професора В.М.Боголюбова. – К.: ВЦ НУБІПУ, 2018. – 446 с.
2. Висоцька О. Є. Освіта для сталого розвитку: Науково-методичний посібник/ О.Є.Висоцька. – Дніпропетровськ, 2011.- 200 с.
3. Замула І.В. Стратегія сталого розвитку: еколого - економічний аспект. Навчальний посібник / І.В. Замула, І.В. Давидова, Г.В. Кірейцева, М.Б. Корбут, В.В. Травін. – ЖДТУ, 2017. – 200 с.
4. Кононенко О.Ю. Актуальні проблеми сталого розвитку: навчально-методичний посібник / О.Ю. Кононенко. –К.: ДП «Прінт сервіс». - 2016.- 109 с.
5. Національна парадигма сталого розвитку України / за заг. ред. Б. Є. Патона. – К. : ДУ«Інститут економіки природокористування та сталого розвитку НАН України». - 2012. - 72 с.

6. Пометун О. Інтерактивні технології навчання: теорія, практика, досвід / О. Пометун, Л. Пироженко. – К. : А.П.Н.- 2002.- 120 с.
7. Стратегія сталого розвитку: Навчальний посібник / За заг. ред. Боголюбова В.М.. – К.:НАУ, 2008. – 264 с.
8. Устойчивое развитие: Новые вызовы: Учебник для вузов/ Под общ. ред. В. И. Данилова-Данильяна, Н. А. Пискуловой. — М.: Издательство «Аспект Пресс», 2015. - 336 с.

Додаткова література:

9. Медоуз Д. Пределы роста. 30 лет спустя / Д. Медоуз, Й. Рандерс, Д. Медоуз; [пер. с англ.]. – М.: ИКЦ “Академкнига”, 2007. – 342 с.
10. Мамчур З., Джура Н., Думич О., Чуба М., Драч Ю., Подан І. Екологічні аспекти виконання цілей сталого розвитку в Україні // Сталий розвиток – стан та перспективи: Матеріали Міжнародного наукового симпозиуму SDEV‘2018 (28 лютого–3 березня 2018 року, Львів-Славське, Україна). – Львів, 2018. – С. 55 – 58.
11. Пометун О. Уроки для сталого розвитку : навч. посіб. для учнів 8 класу загальноосвітніх шкіл / О. Пометун, Л. Пилипчатіна, І. Сущенко. – Вид. 2-ге, випр. і доповн. – Д. : Ліра, 2013. – 116 с.
12. Пометун О. Уроки для сталого розвитку: Як організувати позакласну роботу учнів основної школи: метод. посіб. для класних керівників 5–7 класів загальноосвітніх навчальних закладів / О. Пометун, І. Сущенко, О. Топузов. – К. : Освіта, 2011.- 78 с.
13. Рижак Л. Філософія сталого розвитку людства: навч.-метод. посіб. Львів: ЛНУ імені Івана Франка. - 2011. - 518 с.
14. Садовенко. А.П. Сталий розвиток суспільства: навчальний посібник / А.П.Садовенко, В.І.Середа, Є.О.Врадій. – К. - 2009. - 239 с.
15. Програма дій. Повістка дня на XXI століття і інші документи конференції в Ріо-де-Жанейро в популярному викладі. – Женева: Центр “За наше спільне майбутнє”, 1993. – 120 с.

Інформаційні ресурси

16. Боголюбов В.М. Формування змісту освіти в інтересах сталого розвитку суспільства /Високоякісна, доступна, випереджальна освіта [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://blogs.lb.ua/kiev_2025/121320_visokoyakisna_dostupna_viperedzh.html.

17. Стратегія сталого розвитку «Україна-2020» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/5/2015>
18. Повестка дня на XXI век [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.Agenda21.htm>.
19. Офіційний сайт журналу Устойчивое развитие: наука и практика. - <http://srv5.uni-dubna.ru/journal/index.php>
20. Сайти ООН: <http://www.un.org/ru>, <http://www.unrussia.ru>.
21. ООН в Україні - <http://www.un.org.ua/ua/about>
22. Освіта для сталого розвитку в дії <http://www.esd.org.ua/node/892>
<http://www.ecoosvita.org.ua/>
23. Сталий розвиток - <https://en.wikipedia.org/wiki/Sustainability>
24. Sustainable development - <http://blogs.worldwatch.org/sustainabilitypossible/>
25. Освіта для сталого розвитку. Національна доповідь за 2012 рік (скорочено)
http://dea.gov.ua/chapter/osvita_dlya_stalogo_rozvitku_nacional4na_dopovid4_skorocho
26. Концепція регіональної системи освіти для сталого розвитку
http://dea.gov.ua/chapter/koncepciya_regional4noi_sistemi_osviti_dlya_stalogo_rozvitku
27. Цілі сталого розвитку - <http://sdg.org.ua/ua/>
28. Стратегія сталого розвитку України на період до 2030 року
https://www.undp.org/content/dam/ukraine/docs/SDGreports/UNDP_Strategy_v06-optim